Cilt 9 Sayı 60
Kasım 2025

PEJOSS

PREMIUM E-JOURNAL OF SOCIAL SCIENCES

ULUSLARARASI
HAKEMLİ
DERGİ

ISSN: 2687-5640

Premium e-Journal of Social Sciences

Premium Sosyal Bilimler E-Dergisi
Uluslararası Hakemli Dergi- International Refereed Journal
ISSN: 2687-5640

Vol / Cilt: 9
Issue / Sayı: 60

JENERİK / GENERIC PAGE

PREMIUM E-JOURNAL OF SOCIAL SCIENCES (PEJOSS) uluslararası hakemli bir dergi olup ayda bir yayınlanmaktadır.

PEJOSS Dergisi, sosyal bilimlerin her alanından yazı yayınlayan bir dergidir. Bu çerçevede özgün bilimsel makaleler, çeviriler, çeviri-yazılar, röportajlar, kitap, makale, sempozyum, panel ve bilimsel etkinlik tanıtma çalışmaları ile nekroloji metinleri yayınlar. Ayrıca, sunulduğu yer, toplantı ve tarihin kaydedilmesi ile başka bir yerde yayınlanmamış olması şartıyla sempozyum bildirileri de yayınlanabilir. Ancak bu yayın etkinliğinden kaynaklanması muhtemel herhangi bir sorunun sorumluluğu yazara aittir. Yayınlanması için PEJOSS Dergisi'ne gönderilen yazıların basım ve yayın hakları dergiye devredilmiş olur. Bu yazılar dergi yönetiminden izin alınmaksızın bir başka yayın organında yayınlanamaz, çoğaltılamaz ve kaynak gösterilmeden kullanılamaz.

PEJOSS Dergisi, yayınlamış olduğu metinleri çeşitli mecralarda yayınlayabilir. PEJOSS Dergisi'ne gönderilmiş yazılardan kaynaklanması muhtemel herhangi bir yasal, hukuksal, ekonomik ve etik sorumluluk, söz konusu yazı yayınlanmış olsa bile yazarlarına aittir. Dergi herhangi bir yükümlülük kabul etmez.

PEJOSS Dergisi'nin yayın dili Türkçe olmakla birlikte İngilizce, Almanca, Fransızca, Arapça, Farsça vb. dillerden gelen yazılar da değerlendirmeye tabi tutulur ve hakemler tarafından yayımlanması uygun görüldüğü takdirde yayınlanır.

DERGİ YÖNETİMİ / JOURNAL ADMINISTRATION

Dr. Öğr. Üyesi Nur Banu ATEŞ

Editör

DANIŞMA KURULU / ADVISORY BOARD

Prof. Dr. Ali AZAD	United Arab Emirates University / UNITED ARAB EMIRATES
Prof. Dr. Emmy INDRAYANI	Gunadarma University / ENDONEZYA
Prof. Dr. Erdinç TUTAR	Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi / TÜRKİYE
Prof. Dr. Hasan Güner BERKANT	Yozgat Bozok Üniversitesi / TÜRKİYE
Prof. Dr. İsmail BAKAN	Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi / TÜRKİYE
Prof. Dr. Jayesh KUMAR	Indira Gandhi Institute of Development Research / INDIA
Prof. Dr. Marek GRUSZCZYNSKI	Warsaw School of Economics Warsaw /POLAND
Prof. Dr. Mbodja MOUGOUÉ	Wayne State University / USA
Prof. Dr. Mevlüt KARAKAYA	Gazi Üniversitesi / TÜRKİYE
Prof. Dr. Milind SATHYE	University of Canberra / AUSTRALIA
Prof. Dr. Mohga BASSIM	Buckingham University / UNITED KINGDOM
Prof. Dr. Muhsin KAR	Yıldırım Beyazıt Üniversitesi / TÜRKİYE
Prof. Dr. Murat TUNCER	Fırat Üniversitesi / TÜRKİYE
Prof. Dr. Nor Asiah ABDULLAH	Multimedia University / MALAYSIA
Prof. Dr. Partha SARKAR	The University of Burdwan / INDIA
Prof. Dr. Recep KÖK	Dokuz Eylül Üniversitesi / TÜRKİYE
Prof. Dr. Şafak KAYPAK	Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi / TÜRKİYE

YAYIN KURULU / PUBLICATION BOARD

Prof. Dr. Adnan ÇELİK	Selçuk Üniversitesi / TÜRKİYE
Prof. Dr. A. Menaf TURAN	Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi / TÜRKİYE
Prof. Dr. Ferit İZCİ	Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi / TÜRKİYE
Prof. Dr. Haluk DUMAN	Aksaray Üniversitesi / TÜRKİYE
Prof. Dr. Jayesh KUMAR	Indira Gandhi Institute of Development Research / INDIA
Prof. Dr. Marek GRUSZCZYNSKI	Warsaw School of Economics Warsaw /POLAND
Prof. Dr. Mbodja MOUGOUÉ	Wayne State University / USA
Prof. Dr. Milind SATHYE	University of Canberra / AUSTRALIA
Prof. Dr. Mohga BASSIM	Buckingham University / UNITED KINGDOM
Prof. Dr. Muhsin KAR	Yıldırım Beyazıt Üniversitesi / TÜRKİYE
Prof. Dr. Mustafa TASLIYAN	Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi / TÜRKİYE
Prof. Dr. Mücahit KAĞAN	Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi / TÜRKİYE
Prof. Dr. Nor Asiah ABDULLAH	Multimedia University / MALAYSIA
Prof. Dr. Partha SARKAR	The University of Burdwan / INDIA
Prof. Dr. Tahir AKGEMCI	Selçuk Üniversitesi / TÜRKİYE
Doç. Dr. Abdullah AYDIN	Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi / TÜRKİYE
Doç. Dr. Ahmet ŞİT	Malatya Turgut Özal Üniversitesi / TÜRKİYE
Doç. Dr. Aydoğan SOYGÜDEN	Erciyes Üniversitesi / TÜRKİYE
Doç. Dr. Ayten MEHDİYEVA	Azerbaycan Devlet Pedagoji Üniversitesi / AZERBAYCAN
Doç. Dr. Aziz BELLİ	Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi / TÜRKİYE
Doç. Dr. Berat AKINCI	Alpaslan Türkeş Bilim ve Teknoloji Üniversitesi / TÜRKİYE
Doç. Dr. Besa Havziu İSMAİLİ	Sate University of Tetova / MAKEDONYA
Doç. Dr. Deniz DEMİRARSLAN	Kocaeli Üniversitesi / TÜRKİYE
Doç. Dr. Emine ERATAY	Bolu Abant Izzet Baysal Üniversitesi / TÜRKİYE
Doç. Dr. Fethi KAYALAR	Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi / TÜRKİYE
Doç. Dr. Günay MAMMADOVA	Nahçıvan Devlet Üniversitesi / AZERBAYCAN
Doç. Dr. Günay TUZKAYA	Şırnak Üniversitesi / TÜRKİYE
Doç. Hüseyin Bülent AKDENİZ	Anadolu Üniversitesi / TÜRKİYE
Doç. Dr. Morsheda HASSAN	Grambling State University / USA
Doç. Dr. Muzaffer BİMAY	Batman Üniversitesi / TÜRKİYE
Doç. Dr. Oktay KIZILKAYA	Malatya Turgut Özal Üniversitesi / TÜRKİYE
Doç. Dr. Yıldız ATMACA	Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi / TÜRKİYE
Doç. Dr. Yunus Emre TANSÜ	Gaziantep Üniversitesi / TÜRKİYE
Dr. Öğr. Üyesi Abuzer KALYON	Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi / TÜRKİYE
Dr. Öğr. Üyesi Berna TURAK KAPLAN	Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi / TÜRKİYE
Dr. Öğr. Üyesi Melda Medine SUNAY	Bursa Teknik Üniversitesi / TÜRKİYE
Dr. Öğr. Üyesi Ülkü GEZER	Haliç Üniversitesi / TÜRKİYE
Dr. Öğr. Üyesi Özgül UYAN	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi / TÜRKİYE
Dr. Öğr. Üyesi Zerrin TAN	Trakya Üniversitesi / TÜRKİYE

İNDEKSLER / INDEXED & IN LISTED

Advanced Science Index, Index Copernicus, Directory of Research Journals Indexing (DRJI), Eurasian Scientific Journal Index (ESJI), General Impact Factor, RootIndexing, Worldcat, infoBase ındex

Premium e-Journal of Social Sciences

Premium Sosyal Bilimler E-Dergisi
Uluslararası Hakemli Dergi- International Refereed Journal
ISSN: 2687-5640

Received / Makale Geliş Tarihi 10.09.2025
Published / Yayınlanma Tarihi 30.11.2025
Volume (Issue) Cilt (Sayı) 9 (60)
pp / ss 1305-1325

Research Article /Araştırma Makalesi
10.5281/zenodo.17829152
Mail: editor@pejoss.com

Doç. İlker Öztürk
https://orcid.org/0000-0002-0179-6835
Süleyman Demirel Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Geleneksel Türk Sanatları Bölümü, Isparta / TÜRKİYE
ROR Id: https://ror.org/04fjtte88

Doç. Hakan Çiloğlu
https://orcid.org/0000-0002-7461-2355
Marmara Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Geleneksel Türk El Sanatları Bölümü, İstabul / TÜRKİYE
ROR Id: https://ror.org/02kswqa67

Doç. Gülşen Öztürk
https://orcid.org/0000-0001-9798-404X
Süleyman Demirel Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Geleneksel Türk Sanatları Bölümü,
Isparta / TÜRKİYE
ROR Id: https://ror.org/04fjtte88

Niğde'de (Ulukışla – Kılan Köyü) Yaşayan Süleyman Erol Koleksiyonunda Bulunan Halılar

Carpets in the Süleyman Erol Collection, located in Niğde (Ulukışla – Kılan Village)

ÖZET

Türk halı sanatı, tarihsel süreç boyunca toplumsal, kültürel ve estetik birikimi yansıtan, geleneksel sanatlar içinde sürekliliğini koruyarak Türk kültürünün önemli bir alanını oluşturmaktadır. Bu çalışmanın konusu, Niğde'de (Ulukışla – Kılan Köyü) yaşayan Süleyman Erol Koleksiyonunda Bulunan Halılar" olarak belirlenmiştir. Araştırma kapsamında 2024 yılında Niğde ili Ulukışla ilçesine bağlı Kılan köyüne gidilerek alan araştırması gerçekleştirilmiştir. Çalışma, konuya ilişkin mevcut kaynakların incelenmesini içeren literatür taraması ile koleksiyon sahibiyle yapılan sözlü görüşme tekniğine dayalı nitel araştırma yöntemleri kullanılarak yapılmıştır. Koleksiyonda yer alan halıların yapımında kullanılan malzeme ve renk özelliklerinde dolayı 60-100 yıl aralığında bir geçmişe sahip olduğu düşünülmektedir. Dokumaların çoğunluğunun motif ve desen özellikleri incelendiğinde İç Anadolu Bölgesi'nin, özellikle de Niğde ve çevresinin dokuma geleneğini yansıttığı anlaşılmıştır. Erol tarafından koruma altına alınarak sergilenen bu örneklerin önemli bir bölümü Ulukışla başta olmak üzere Emirler, Gümüş, Başmakçı, Çanakçı, Yeniyıldız, Maden, Çamardı, Darboğaz ve Kılan gibi köylerden temin edilmiştir. Koleksiyonda tespit edilen halılar; ince su motifli halı, Maden ve Çayhan halıları, Taşpınar modeli, Hereke modeli, Üzümlü ve Yeniyıldız halıları, iki toplu al telli halı, tek toplu halı, göbekli halı, kuşçu modeli gibi yöresel adlandırmalarla tanımlanmaktadır. Bu adlandırmalar; yöre dokuyucuları tarafından dokunduğu köyün adı, motif ve desen özelliklerinin benzerlik gösterdiği diğer yöre halılarına göre verilmiştir.

Halılar, atkı, çözgü ve düğüm iplerinde yün ve pamuk kullanılarak, 26x28 ile 30x35 arasındaki çeşitli dokuma kalitelerinde (orta) Türk düğüm tekniği ile üretilmiştir. Örneklerin geneli ¼ raporlu köşe-göbek kompozisyon desenine sahiptir. Dokumalar, bordür, su, zemin, köşe ve göbek bölümlerinden oluşmakta; bitkisel ve geometrik motiflerin birlikte kullanıldığı desen kompozisyonları ile düzenlenmiştir. Penç, gül, hatayi, karanfil, hayat ağacı gibi bitkisel; koçboynuzu, yıldız, muska, dul avrat otu, göz, kanca, küpe, sekizgen ve baklava gibi geometrik motifler özgün veya stilize biçimleriyle desenlerde kullanılmıştır. Renklerde ağırlıkla kırmızı, lacivert, yeşil ve kahverengi tonları tercih edilmiş; halılar genellikle taban halısı, sedir-somya halısı ve namazlağı gibi çeşitli kullanımlar için dokunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Dokuma, Halı, Kılan köyü, Koleksiyon, Süleyman Erol

ABSTRACT

Turkish carpet art reflects the social, cultural, and aesthetic heritage accumulated throughout history, maintaining its continuity within traditional arts and forming an important part of Turkish culture. The subject of this study is "Carpets in the Süleyman Erol Collection in Niğde (Ulukışla – Kılan Village)." As part of the research, fieldwork was conducted in 2024 in Kılan Village, Ulukışla District, Niğde Province. The study was conducted using qualitative research methods based on a literature review examining existing sources on the subject and oral interviews with the collection owner. Due to the materials and color characteristics used in the production of the carpets in the collection, it is thought that they date back 60-100 years. When the motif and pattern characteristics of most of the weavings are examined, it is understood that they reflect the weaving tradition of the Central Anatolia Region, especially Niğde and its surroundings. A significant portion of these examples, preserved and exhibited by Erol, were obtained from villages such as Ulukışla, Emirler, Gümüş, Başmakçı, Çanakçı, Yeniyıldız, Maden, Çamardı, Darboğaz, and Kılan. The carpets identified in the collection are defined by regional names such as fine water motif carpet, Maden and Çayhan carpets, Taşpınar model, Hereke model, Üzümlü and Yeniyıldız carpets, double-tufted carpet, single-tufted carpet, navel carpet, and bird model. These names were given by local weavers based on the name of the village where they were woven and the similarity of their motifs and patterns to other rugs from the region.

The carpets are made using wool and cotton in the weft, warp, and knot threads, produced in various weaving qualities (medium) ranging from 26x28 to 30x35 using the Turkish knot technique. Most of the samples feature a ¼ repeat corner-center composition pattern. The weaves consist of border, water, ground, corner, and center sections; they are arranged with pattern compositions that combine botanical and geometric motifs. Plant motifs such as the penç, rose, hatayi, carnation, and tree of life; and geometric motifs such as the ram's horn, star, amulet, widow's herb, eye, hook, earring, octagon, and baklava are used in the designs in their original or stylized forms. The colors predominantly feature shades of red, navy blue, green, and brown; the carpets were generally woven for various uses such as floor carpets, sofa-bed carpets, and prayer carpets.

Keywords: Weaving, Carpet, Kılan Village, Collection, Süleyman Erol.

1. GİRİŞ

Türk boyları, tarihsel süreç içerisinde Orta Asya'nın iç kesimlerinden Avrupa ve Afrika'ya uzanan geniş yayla ve ovalarda yaşam sürmüş ve farklı coğrafyalara yayılmıştır. Bu geniş coğrafi hareketlilik, Türk topluluklarının karşılaştıkları kültürlerle etkileşim içine girmesine ve bu kültürlerle kendi geleneksel değerlerini harmanlamasına olanak sağlamıştır.

"Tüm bu zaman diliminde kendi kültürünü geldiği coğrafyadaki kültürle birleştirerek sanat ve zanaat üretimlerini gerçekleştirmişlerdir. Bu süreçteki önemli husus, kendi geleneksel üretim ve değerlerini kaybetmeden üzerine ekleme yapmalarıdır. Her yeni sanat biçim ve tekniği gelene ektir. Büyük Türkistan coğrafyasında yaşayan Türklerin günümüze kadar kesintisiz gelebilen geleneksel sanatlarımızdan biride Türk dokumalarıdır" (Polat vd., 2023:163).

Kültürel mirasın önemli unsurlarından biri olan dokuma geleneği, kökenini Orta Asya'daki Türk topluluklarının yaşam biçiminden almakta ve Selçuklu ile Osmanlı Dönemleri boyunca gelişimini sürdürerek günümüze kadar ulaşmaktadır. Anadolu, tarih boyunca farklı uygarlıkların etkileşim alanı olması nedeniyle zengin bir kültürel mirasa sahip bölgelerden biridir.

"Bu geleneksel dokumalar; yöresel isimleri, türleri, yapım teknikleri, renk, motif ve desen özellikleri bakımından çeşitlik göstermekle birlikte, üretilen coğrafi yerin kültürünü, karakteristik dokuma ve desen özelliğini almaktadır" (Öztürk, 2024: 283) .

Dokuma üretimi, teknik özelliklerine göre kirkitli ve mekikli dokumalar olmak üzere iki ana grupta değerlendirilmektedir. Bu gruplar, kullanım amaçlarına bağlı olarak farklı malzeme, teknik, araç ve gereçlerle üretilmiştir. Anadolu dokumacılığı yalnızca halı üretimiyle sınırlı kalmayıp; kilim, cicim, zili, sumak, tülü, heybe, namazlık, torba, çarpana, bez, kolan ve tuzluk gibi çok çeşitli ürünleri kapsamaktadır. Günümüzde bu dokuma örneklerinin bir bölümü müze koleksiyonlarında sergilenmekte, bir bölümü ise sahipleri tarafından kullanılmakta, çeyiz sandıklarında korunmakta ya da koleksiyonerler tarafından toplanarak özel koleksiyonlarda yer almaktadır. Dolayısıyla, Anadolu dokumacılığı hem tarihsel bir zanaat geleneğini hem de kültürel kimliğin önemli bir taşıyıcısı olarak karşımıza çıkmaktadır.

"Anadolu insanı uzun yıllar beslediği hayvanın sadece etinden ve sütünden faydalanmamıştır. Yetiştirdiği ve beslediği hayvanların kırkım zamanı geldiğinde kılını da faydaya dönüştürmüştür. Elde ettiği bu hammaddeden azık ve pazar heybesi, torba, yer yaygısı, yufka mendili, sofra bezi, iş önlüğü, çadır örtüsü ve hububat çuvalı gibi vb. çok çeşitli türde dokuma yapmıştır" (Özkoca, 2019: 66).

"Farklı yörelerin kendine has karakteristik özelliklerini yansıtan dokumacılık kültürünün geçmişden günümüze kadar varlığını sürdürdüğü bir çok kaynakta yer almaktadır" (Arıöz, 2024: 37).

Türk sanatında önemli bir yere sahip olan dokumalarda temel mesele, profesyonel sanatçıların duygu ve düşüncelerini özgün biçimlerle eserlerine yansıtmalarına benzer biçimde, dokuyucuların da işlevselliğin ötesine geçerek gözlem, farkındalık ve düşünceyi estetik bir anlayışla kompozisyon, desen ve motiflere aktarmalarıdır. Bu nedenle geçmişten günümüze ulaşan halı örnekleri, Türk kültürü ile estetik anlayışının somut göstergeleri olarak müzelerde ve özel koleksiyonlarda korunmaktadır (Çiloğlu, 2019: 192).

Koleksiyon, belirli bir tema, dönem, tür ya da değer ölçütü doğrultusunda sistematik biçimde bir araya getirilen nesneler bütününü ifade etmektedir. Koleksiyonerlik ise, bu nesnelerin bilinçli biçimde toplanması, korunması, sınıflandırılması ve belgelenmesi sürecini kapsayan bireysel veya kurumsal bir faaliyettir. Sanat ve kültür tarihi bağlamında koleksiyonlar, yalnızca estetik beğeni ya da maddi değer unsurlarıyla değil, aynı zamanda toplumsal belleğin oluşumuna katkı sağlayan kültürel birikimler olarak da değerlendirilmektedir. Geleneksel el sanatları alanında koleksiyon oluşturmak, somut olmayan kültürel mirasın korunması ve gelecek kuşaklara aktarılması açısından büyük önem taşımaktadır. Bu kapsamda, bireysel koleksiyonlar yerel üretimlerin belgelenmesi, unutulmaya yüz tutmuş tekniklerin tanıtılması ve kültürel sürekliliğin sağlanması bakımından önemli bir kaynak niteliği taşımaktadır. Süleyman Erol koleksiyonu da, bu kapsamda Anadolu'nun geleneksel dokuma kültürünü temsil eden özgün örnekleri bünyesinde barındıran, bölgesel el sanatları mirasının korunmasına katkı sunan değerli bir koleksiyon örneğidir.

Çalışma kapsamında koleksiyonda yer alan halılar incelenmiştir. Türk kültürünün önemli bir unsurunu oluşturan halı sanatı, geleneksel sanatlar içindeki konumunu tarih boyunca korumuştur. Türk tarihsel gelişimi içinde biçimlenmiş ve Türk sanatının en köklü alanlarından biri hâline gelmiştir (Çiloğlu, 1999: 95).

“Bu eserler, üzerine dokunan desenlerle birlikte hem kullanılan teknik ve malzemeler hem de tarih ile sosyolojik açıdan son derece önemlidir. Toplumdaki büyük değişiklikler, üretilen malzemelerle dokunan eserlere yansımaktadır” (Çolpan & Genç, 2024: 452).

“Anadolu halılarında motifler anlamlı ve geleneksel bir uslupla sembolize edilmiştir. Anadolu kadını kendisini, sosyal yada ekonomik çevresini, sevinç yada yasını sembolik değerler verrek motiflerle biçimlendirmiştir” (Kayıpmaz vd., 2022: 5).

Halı, tarih boyunca toplumların üzerinde oturdukları, çadır içlerini sıcak tutmak amacıyla tabana serdikleri, ibadetlerinde kullandıkları ve duvarlarını süsledikleri gündelik bir eşya niteliği taşımıştır. Ancak bazı halılar, zaman içerisinde kültürel bir ifade biçimine dönüşerek sanat eseri değeri kazanmış ve bu nedenle müzelerde ile özel koleksiyonlarda korunmaya başlanmıştır (Genç ve Koyuncu Okca, 2017: 205).

Halı; “ilme ipliklerinin dokuma boyunca uzanan çözgü (arış) iplikleri üzerine belirli bir desene göre düğümlenmesi ve atkı iplikleri ile sıkıştırılmasıyla oluşturulan havlı bir dokumadır” (Soysaldı & Paradaş, 2015: 74).

“Bir yere sermek, örtmek perde vb. amaçlarla kullanılmak üzere, üç farklı iplik sistemine dayanılarak yapılan, havlı (tüylü) ve düğümlü dokumalara halı denir. Halının kilim ve diğer düz dokuma yaygılardan farkı havlı ve düğümlü olmasıdır” (Deniz, 2000: 72).

“Türklerde de dokumacılık kültürü ile başlayan ve onunla birlikte gelişen doğal boyamacılık Anadolu’ya yapılan göç sonrasında burada, bölgenin zengin bitki örtüsüne sahip olmasının verdiği avantajı da kullanarak köklü bir boyacılık geleneği oluşturmuştur. Uzun yıllar bu köklü gelenek devam etmiş, Türk dokumacısının zevki ve becerisi ile ortaya çıkan Türk Kırmızısı gibi özel bir renk ve onun boyama reçetesi dünyaya mal olmuştur” (Genç, 2014: 200).

2. METARYAL VE METOD

Bu çalışmanın konusu, Niğde’de (Ulukışla – Kılan Köyü) yaşayan Süleyman Erol Koleksiyonunda Bulunan Halılar” olarak belirlenmiştir. Konu, Koleksiyoner Süleyman Erol tarafından oluşturulan sergileme mekânında tespit edilen halılar ile sınırlandırılmıştır. Araştırmanın temel amacı, Niğde ili Ulukışla ilçesine bağlı Kılan köyü’nde yaşayan Süleyman Erol’a ait koleksiyonda yer alan halıların teknik, desen kompozisyonu, motif ve renk özelliklerini analiz ederek bölgesel dokuma kültürünün karakteristik niteliklerini değerlendirmektir.

Alan araştırması kapsamında, Kılan köyünde yaşayan koleksiyon sahibi Süleyman Erol ile 2024 yılında yüz yüze görüşme gerçekleştirilmiş; koleksiyonda heybe, kilim, torba ve halıdan oluşan 200 adet dokuma örneği analiz edilerek, bu örneklerden 42 tanesinin halı dokuması olduğu belirlenmiştir. Çalışma kapsamında benzer özeliklere sahip olduğu düşünülen halı dokumasından 13 tanesi makale içeriğine dahil edilmiştir. Belirlenen halı dokumaları gözlem, fotoğraflama ve betimsel analiz yöntemleriyle incelenmiştir. Elde edilen veriler, malzeme ve teknik özellikler (atkı, çözgü, ilmelik ip ve dokuma tekniği), uzunluk ölçüleri (kilim, kenar, en, boy ve saçak), hav yüksekliği, kalite, desen kompozisyonları, motif çeşitliliği ve renk kullanımı açısından değerlendirilmiştir.

3. KOLEKSİYONER SÜLEYMAN EROL VE KOLEKSİYONU

Süleyman Erol, 1950 yılında Niğde’in Ulukışla ilçesine bağlı bulunan Kılan (Aktoprak) köyünde doğmuştur. Evli ve 3 çocuk babası olan Süleyman Erol 75 yaşındadır. İmam Hatip ve Ticaret lisesi mezunudur. Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demir Yollarında (TCDD) Memur statüsünde çalışmış ve 2002 yılında emekli olmuştur. Günümüzde halen Kılan (Aktoprak) köyünde yaşamını sürdürmektedir.

Süleyman Erol, 2003 yılından itibaren koleksiyonculukla ilgilenmeye başlamıştır. Erol ile yapılan sözlü görüşmede kendisine; koleksiyoner olma, sergileme mekanı oluşturma ya da sergi alanı yapma fikrinin nasıl ortaya çıktığı sorulduğunda, gittiği birçok yerde benzer bir kültür karşıtlığı ile karşılaştığını ifade etmiştir. Buna örnek olarak Suudi Arabistan’a yaptığı ziyarette bu durumu gözlemlediğini belirtmiştir. Eşi ile birlikte gezdiği Osmanlı Dönemine ait bir Tren garında, çeşitli odaların eski eşya ve kültürel objelerle teşhir amacıyla düzenlendiğini, her bir odada geçmiş dönemlere ait bir kültürel unsurun sergilendiğini ancak, dikkat çekici olan, sergilenen hiçbir nesnenin üzerinde “Türk” ya da “Osmanlı” ibaresinin bulunmadığını, buna karşın aynı mekânda bulunan nesnelerin üzerinde Şili, Fransa, Almanya gibi farklı ülkelerden bahsedilen bilgileri gördüğünü ve odalarda sergilen bir eşyanın üzerinde de, “Bu eşyayı Türkler ya da Osmanlılar kullanmıştır” şeklinde en küçük bir bilginin dahi yer almamasının kendisini üzdüğünü ifade etmiştir. Daha sonraları bu gözlemin, kendisinde kültürel mirasımıza karşı gösterilmesi gereken duyarlılığın birçok yerde ihmal edildiği yönünde güçlü bir kanaat oluşturduğunu, bu nedenle kendisinin;

hangi durumda olursam olayım, geleneksel kültürümüzü koruma ve yaşatma sorumluluğu kararını verdiğini ayrıca, bu kültür birikimini gelecek nesillere aktarmak ve taşımak niyetiyle yola çıktığını ifade etmiştir (Fotoğraf 1).

Fotoğraf 1. Koleksiyoner Süleyman Erol, Kılan köyü, Fotoğraf: İlker ÖZtürk, 2024, Kılan-Ulukışla, Niğde.

Süleyman Erol tarafından sergileme mekânı somut olmayan kültürel mirasın korunması ve geleceğe aktarılması amacıyla 2005 yılında oluşturulmuştur. Sergileme mekânı, Niğde ve çevresine özgü kültürel unsurların derlenmesi, sergilenmesi ve kültürel sürekliliğe katkı sağlanması düşüncesiyle tasarlanmış kişiye özel bir sergileme mekânı olarak faaliyet göstermektedir. Günümüzde Niğde ili Ulukışla ilçesine bağlı Kılan (Aktoprak) köyünde bulunan sergileme mekânı, Süleyman Erol'un kendi arazisi üzerinde konumlanmakta ve kurucusunun adıyla anılmaktadır. Tek katlı olarak inşa edilen yapı, yaklaşık 75 m² büyüklüğünde kapalı bir sergileme alanına sahiptir.

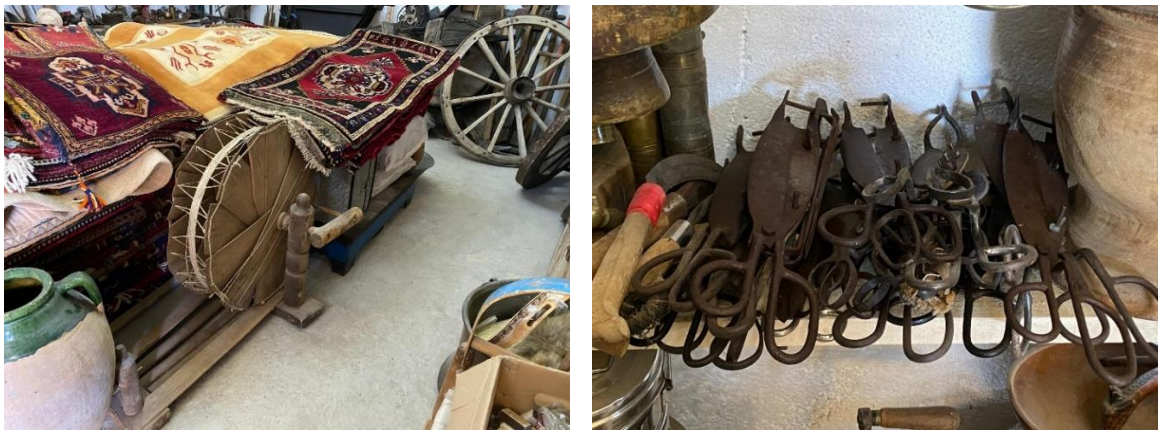

Fotoğraf 2. Süleyman Erol'a ait Kılan köyünde yer alan sergileme alanının dış mekân görünümü, Kılan köyü, Fotoğraf: Cihat Erol, 2020, Kılan-Ulukışla, Niğde.

Sergileme alanının iç mekânında; Koleksiyoner Süleyman Erol tarafından 2003 yılından günümüze kadar ulaşan, Ulukışla ve köylerinden toplanan ve bazılarının sahiplerinden para ya da takas yoluyla alınan yaklaşık olarak 1000-1500 parça ürün çeşitli illerden gelen ziyaretçilere açık olarak sergilenmektedir. Sergileme mekânında; müzik aletlerinden (gramofon, saz ve cümbüş gibi), iletişim cihazları (eski telefon, radyo, televizyon), aydınlatma gereçleri (gaz lambası), terazi, sepet, ev içi kullanım eşyaları (sandık, saat, bakır güğüm, tabak, bakraç, kahve çekeceği, ütü), dokuma ürünleri ve dokuma araç-gereçleri (halı, kilim, heybe, halı yastık, kolan, torba, çıkrık, makas, kirkit, kirman), ziraat aletleri (pulluk, çapa, saban, düven), ulaşım araçları (kağnı, at arabası), semer, dini nitelikli obje (kilise çanı), daktilo ve 1940 yılından kalma madeni paralar kadar çeşitli antika eşyalar yer almaktadır (Fotoğraf 2-3).

Fotoğraf 3. Süleyman Erol'a ait Kılan köyünde yer alan sergileme alanının iç mekân görünümü, Kılan köyü, Fotoğraf: İlker Öztürk, 2024, Kılan-Ulukışla, Niğde.

Fotoğraf 4 - 5. Süleyman Erol Kılan sergileme alanının iç mekânında bulunan dokuma ve çıkrık, Kılan köyü, Fotoğraf: Gülşen Öztürk, 2024, Kılan-Ulukışla, Niğde.

4. SÜLEYMAN EROL KOLEKSİYONUNDA BULUNAN HALILAR

Süleyman Erol Koleksiyonunda yer alan halı örnekleri dışında heybe, kilim, mendil (sofra örtüsü), namazlağı, yastık, torba, çarpana ve kolan gibi çeşitli türde yapılan dokumaların da olduğu görülmüştür. Süleyman Erol ile gerçekleştirilen sözlü görüşmede, koleksiyonda bulunan dokuma ürünlerinin toplamda yaklaşık 200 adet olduğu belirtilmiştir. Erol, koleksiyondaki halıların bir kısmının kendisine ait olduğunu, bir kısmını ise para karşılığında satın alma veya eşya karşılığında takas etme yoluyla edindiğini ifade etmiştir. Koleksiyonda yer alan halıların yaklaşık olarak 150 yıllık ve 60 yıllık dokumalar olduğunu, bu dokumaların büyük çoğunluğunun ise İç Anadolu Bölgesi'ne, özellikle Niğde ve çevresine ait olduğu belirtilmiştir.

Erol, halıların önemli bir bölümünün; Ulukışla, Merkez, Emirler, Gümüş, Başmakçı, Çanakçı, Yeniyıldız, Maden, Çamardı, Darboğaz ve Kılan gibi köylerden temin edildiğini ifade ederek koleksiyonunda koruma altına aldığını ve sergilediğini söylemiştir. Ulukışla ve köylerinden temin edilen ve koleksiyonda bulunan halılar Niğde'nin dokuma geleneğini yansıtan özgün örnekler arasındadır. Koleksiyonda tespit edilen halılar; "ince su motifli halı, Maden halısı, Çayhan halısı, Çayhan modeli, Taşpınar modeli, kara toplu al telli halı, dört toplu bacalı halı, iki toplu halı, Hereke modeli, Üzümlü halısı, Yeni yıldız halısı, somya halısı, kuşçu modeli, tek toplu halı" gibi yöresel olarak adlandırılmaktadır. Bu halıların bazıları isimlerini dokundukları yerleşim yerlerine göre alırken bazıları da dokunmuş olan diğer yöre halı desen örneklerinden ve desenlerinde kullanılan motiflerden almaktadır.

Halıların yapımında atkı, çözgü ve ilmelik ip olarak yün ve pamuk kullanılmıştır. Halıların geneli 26x28, 26x34, 28x32, 28x34, 30x35 gibi çeşitli kalitelerde (kaba) üretilen dokumalardır. Halılar bordür, küçük-büyük su, zemin, köşe ve göbek bölümlerinde oluşmaktadır. Desen özellikleri açısından değerlendirildiğinde, halılarda bitkisel ve geometrik motiflerin birlikte kullanıldığı ¼ raporlu ya da birim rapordan oluşan kompozisyon düzenlemelerinin yaygın olarak tercih edildiği görülmektedir. Halı dokumalarında penç, gül, hatayi, karanfil, gonca gül, yaprak, lâle, bulut, sümbül ve hayat ağacı gibi çeşitli bitkisel motiflerin yanı sıra; canavar ayağı, eli belinde, göz, muska, yıldız, dulavrat otu, koçboynuzu, akrep, kuş, yılan, çengel, başak, madalyon, sekizgen, altıgen ve baklava formlarından oluşan geometrik motiflerin de kullanıldığı belirlenmiştir. Bu geometrik ve bitkisel motifler yalnızca özgün (doğal) biçimleriyle değil, aynı zamanda stilize edilerek de kompozisyona aktarılmıştır.

Koleksiyonda yer alan halıların genelinde zemin renginin kırmızı, köşe üçgenlerinin lacivert, bordürlerin ise ağırlıklı olarak yeşil ve kahverengi tonlarında olduğu tespit edilmiştir. Bu temel renklerin dışında dokumalarda beyaz, siyah, yeşil, kırmızı, mavi, sarı ile açık ve koyu tonların da kullanıldığı görülmektedir. Koleksiyonda bulunan halı örnekleri genellikle taban halısı, somya-sedir halısı ve namazlağı gibi çeşitli kullanım yerleri için dokunmuştur.

Fotoğraf 6. Süleyman Erol koleksiyonunda bulunan halının genel görünümü, Kılan köyü, Fotoğraf: İlker Öztürk, 2024, Kılan-Ulukışla, Niğde.

Fotoğraf 6'da yer alan halı dokuması 10.08.2024 tarihinde incelenmiştir. Dokuma koleksiyoner tarafından 2010 yılında Maden köyünden satın alınmıştır. Ulukışla ve köylerinde Maden köyünde dokunduğu için Maden halısı ya da ince su motifli halı olarak bilinmektedir. Halının boy uzunluğu 292 cm, en uzunluğu 154 cm, saçak uzunluğu ise 7 cm ölçülerindedir. Hav yükseliği ise 8 mm dir. Dokuma 26x34 kaba kalitededir. Halının yapımında çözgü ipi olarak pamuk, atkı ve ilmelik ip olarak yün, dokuma uygulamasında ise, Türk düğüm tekniği kullanılmıştır. Halının başlangıç ve bitiş kısmında 8 cm ölçüsünde kilim dokuması, sağ ve sol kenarlarında çift çözgü teli (4) üzerinde yaklaşık 1 cm ölçüsünde kenar örgüsü yapılmıştır. Dokuma ¼ raporlu köşe-göbek desen kompozisyonuna sahiptir. Halının genel yüzeyi; iç sedef ve dış sedef, bordür, zeminde köşe ve ortada bir göbek bölümünden oluşmaktadır.

Fotoğraf 7 - 8. Süleyman Erol koleksiyonunda bulunan halının bordür-köşe ve göbek detay görünümü, Kılan köyü, Fotoğraf: İlker Öztürk, 2024, Kılan-Ulukışla, Niğde.

Desen açısından dokumanın genel yüzeyinde bitkisel motiflerden oluşan kompozisyon düzenlemesi yer almaktadır. Bordürde kahverengi zemin üzerinde birbirini tekrar eden penç, yaprak ve dal motiflerinden oluşan kompozisyon deseni ile halının dört bir tarafı çevrelenmektedir. İç zeminde yer alan dört köşede lacivert zeminde helezonik yapı üzerinde sıralanan yaprak, penç ve goncagül motiflerinden oluşan kompozisyon, ortada kırmızı zemin üzerinde altıgen form içerisinde yer alan göbek ve içinde kahverengi zeminde hatai, gül, goncagül ve yaprak motiflerinden oluşan bitkisel kompozisyon simetrik olarak düzenlenmiştir. Dış sedef bölümünde, lacivert zemin üzerinde birbirini tekrar eden göz motifleri, iç kısımda yer alan iç sedef bölümünde ise, yine birbirini tekrar eden suyolu motifleri yer almaktadır. Motiflerin çoğu stilize edilmiştir; doğal formlar sadeleştirilerek geometrik dokunun içinde uyumlu hâle getirilmiştir. Halıda lacivert, siyah, kahverengi, beyaz, yeşil, mavi ve sarı renklerin kullanıldığı görülmektedir (Fotoğraf 6-8).

Fotoğraf 9. Süleyman Erol koleksiyonunda bulunan halının genel görünümü, Kılan köyü, Fotoğraf: İlker Öztürk, 2024, Kılan-Ulukışla, Niğde.

Fotoğraf 9'da yer alan halı dokuması 10.08.2024 tarihinde incelenmiştir. Dokuma 1974 yılında dokuyucu Perihan Erol tarafından dokunmuştur. Ulukışla ve köylerinde bazı dokucular tarafından kara toplu al telli halı olarak isimlendirilmektedir. Halının boy uzunluğu 317 cm, en uzunluğu 148 cm, saçak uzunluğu ise 3,5 cm ölçülerindedir. Hav yükseliği ise 6 mm dir. Dokuma 26x36 kaba kalitededir. Halının yapımında çözgü ipi olarak pamuk, atkı ve ilmelik ip olarak yün, dokuma uygulamasında ise, Türk düğüm tekniği kullanılmıştır. Halının başlangıç ve bitiş kısmında 2 cm ölçüsünde kilim dokuması, sağ ve sol kenarlarında tek çözgü teli (2) üzerinde yaklaşık 5 mm ölçüsünde kenar örgüsü yapılmıştır. Dokuma ¼ raporlu köşe-göbek desen kompozisyonuna sahiptir. Halının genel yüzeyi; iç sedef ve dış sedef, bordür, zeminde köşe ve ortada bir göbek bölümünden oluşmaktadır.

Fotoğraf 10 -11. Süleyman Erol koleksiyonunda bulunan halının bordür-köşe ve göbek detay görünümü, Kılan köyü, Fotoğraf: İlker Öztürk, 2024, Kılan-Ulukışla, Niğde.

Desen açısından dokumanın genel yüzeyinde hem geometrik hem de bitkisel motiflerin bir arada kullanılmasıyla oluşan kompozisyon düzenlemesi yer almaktadır. Bordürde devetüyü renginde zemin üzerinde birbirini takip eden penç, yaprak ve dal motiflerinden oluşan kompozisyon deseni ile halının dört bir tarafı çevrelenmektedir. İç zeminde yer alan dört köşede lacivert zemin üzerinde yaprak, penç ve goncagül motiflerinden oluşan kompozisyon, ortada kırmızı zemin üzerinde göbek içinde beyaz zeminde sitilize edilmiş bitkisel motifler simetrik olarak düzenlenmiştir. Göbekte yer alan motife kara toplu, motifin sınırını belirleyen çizgiye ise al telli motifi denilmektedir. Dış kısımda yer alan dış sedef ve iç kısımda yer alan iç sedef bölümünde kırmızı zemin üzerinde birbirini tekrar göz motifleri yer almaktadır. Motiflerin çoğu stilize edilmiştir; doğal formlar sadeleştirilerek geometrik dokunun içinde uyumlu hâle getirilmiştir. Halıda lacivert, siyah, kahverengi, devetüyü, beyaz ve yeşil renklerin kullanıldığı görülmektedir (Fotoğraf 9-11).

Fotoğraf 12. Süleyman Erol koleksiyonunda bulunan halının genel görünümü, Kılan köyü, Fotoğraf: İlker Öztürk, 2024, Kılan-Ulukışla, Niğde.

Fotoğraf 12'de yer alan halı dokuması 10.08.2024 tarihinde incelenmiştir. Dokuma koleksiyoner tarafından 2013 yılında Çayhan köyünden (Ulukışlave Konya'nın Eğreğli ilçesi arasında yer alan bir köy) satın alınmıştır. Ulukışla ve köylerinde Çayhan köyünde dokunduğu için Çayhan halısı ya da Çayhan modeli olarak bilinmektedir. Halı dokuması 1973 ile 1974 yılları arasında dokuyucu halıcı lakaplı Duran emmi tarafından dokunmuştur. Halının boy uzunluğu 223 cm, en uzunluğu 142 cm, saçak uzunluğu ise 13 cm ölçülerindedir. Hav yükseliği ise 7 mm dir. Dokuma 26x36 kaba kalitededir. Halının yapımında çözgü ipi olarak pamuk, atkı ve ilmelik ip olarak yün, dokuma uygulamasında ise, Türk düğüm tekniği kullanılmıştır. Halının başlangıç ve bitiş kısmında 8 cm ölçüsünde kilim dokuması, sağ ve sol kenarlarında çift çözgü teli (4) üzerinde yaklaşık 1 cm ölçüsünde kenar örgüsü yapılmıştır. Dokuma ¼ raporlu köşe-göbek desen kompozisyonuna sahiptir. Halının genel yüzeyi; iç sedef ve dış sedef, bordür, zeminde köşe ve ortada bir göbek bölümünden oluşmaktadır.

Fotoğraf 13 - 14. Süleyman Erol koleksiyonunda bulunan halının bordür-köşe ve göbek detay görünümü, Kılan köyü, Fotoğraf: İlker Öztürk, 2024, Kılan-Ulukışla, Niğde.

Desen açısından dokumanın genel yüzeyinde hem geometrik hemde bitkisel motiflerin bir arada kullanılmasıyla oluşan kompozisyon düzenlemesi yer almaktadır. Bordürde devetüyü renginde zemin üzerinde birbirini takip eden sitilize çiçek (gül) ile yaprak motifinden oluşan kompozisyon deseni ile halının dört bir tarafı çevrelenmektedir. İç zeminde yer alan dört köşede lacivert zemin üzerinde sitilize edilmiş bitkisel motiflerden oluşan kompozisyon, ortada kırmızı zemin üzerinde iç içe geçmiş göbekler yer almaktadır. En dıştaki göbeğin sınırları stilize yaprak motifleri ile belirlenmiş, uç kısımlarında ise yaprak, goncagül ve kazayağı motifleri kullanılmıştır. Ortadaki göbekte ise, beyaz zemin üzerinde hatai motifleri sıralanmış olup, onun iç kısmına yeşil zemin üzerinde kahverengi bir göbek yerleştirilmiştir. En içteki göbeğin alt ve üst uç kısımlarına hayat ağacı, alt kısmına hatai motifi ve hatai motifinin iç kısmında ise göz motifi yer alır ve desen simetrik olarak düzenlenmiştir. Dış kısımda yer alan dış sedef ve iç kısımda yer alan iç sedef bölümünde lacivert zemin üzerinde birbirini tekrar eden penç ve yaprak motifleri yer almaktadır. İç sedef ve zemin kısımlarını birbirinden ayıran, dokumanın dört kenarını çevreleyen göz motiflerinden oluşan su yolu deseni vardır. Motiflerin çoğu stilize edilmiştir; doğal formlar sadeleştirilerek geometrik dokunun içinde uyumlu hâle getirilmiştir. Halıda lacivert, siyah, kahverengi, devetüyü, mavi, kırmızı, sarı, beyaz ve yeşil renklerin kullanıldığı görülmektedir (Fotoğraf 12-14).

Fotoğraf 15. Süleyman Erol koleksiyonunda bulunan halının genel görünümü, Kılan köyü, Fotoğraf: İlker Öztürk, 2024, Kılan-Ulukışla, Niğde.

Fotoğraf 15'te yer alan halı dokuması 10.08.2024 tarihinde incelenmiştir. Halı dokuması 1973 yılında Kılan köyünde yaşayan dokuyucu Perihan Erol tarafından dokunmuştur. Dokuma 4 toplu bacalı halı olarak isimlendirilmektedir. Halının boy uzunluğu 395 cm, en uzunluğu 140 cm, saçak uzunluğu ise 9 cm ölçülerindedir. Hav yükseliği ise 6 mm dir. Dokuma 30x35 kaba kalitededir. Halının yapımında çözgü ipi olarak pamuk, atkı ve ilmelik ip olarak yün, dokuma uygulamasında ise, Türk düğüm tekniği kullanılmıştır. Halının başlangıç ve bitiş kısmında 3 cm ölçüsünde kilim dokuması, sağ ve sol kenarlarında çift çözgü teli (4) üzerinde yaklaşık 1 cm ölçüsünde kenar örgüsü yapılmıştır. Dokuma birim raporlu desen kompozisyonuna sahiptir. Halının yüzeyi; iç ve dış küçük su, bordür ve zemin bölümünden oluşmaktadır.

Fotoğraf 16 - 17. Süleyman Erol koleksiyonunda bulunan halının bordür ve zemin detay görünümü, Kılan köyü, Fotoğraf: İlker Öztürk, 2024, Kılan-Ulukışla, Niğde.

Desen açısından dokumanın genel yüzeyinde hem geometik hemde bitkisel motiflerin bir arada kullanılmasıyla oluşan kompozisyon düzenlemesi yer almaktadır. Bordürde siyah zemin üzerinde birbirini tekrar eden penç motifinden oluşan kompozisyon deseni ile halının dört bir tarafı çevrelenmektedir. Orta zemin farklı renkler ile dikdörgen formdan oluşan dört kısıma ayrılmıştır. Ayrılan bu kısımlara yörede toplu baca denilmektedir. Halı ismini bu motiften almaktadır. Diğer yörelerde bu kısımlara sandık, göl, kuşak gibi isimler de verilmektedir. Zeminin orta kısmında dikey eksen üzerinde 4 adet akrep motifi ile sağ ve sol kenarlarında canavar ayağı motifi yer almaktadır. Dış kısımda yer alan dış sedef bölümü, beyaz zemin üzerinde birbirini takip eden yıldız motifi ile iç kısımda yer alan küçük su bölümü ise, devetüyü renkli zemin üzerinde yine birbirini tekrar eden geometrize edilmiş yaprak motifi ile düzenlenmiştir. Halıda lacivert, siyah, kahverengi, devetüyü, beyaz, kırmızı, turuncu ve yeşil renklerin kullanıldığı görülmektedir (Fotoğraf 15-17).

Fotoğraf 18. Süleyman Erol koleksiyonunda bulunan halının genel görünümü, Kılan köyü, Fotoğraf: İlker Öztürk, 2024, Kılan-Ulukışla, Niğde.

Fotoğraf 18'de yer alan halı dokuması 10.08.2024 tarihinde incelenmiştir. Dokuma iki toplu halı olarak isimlendirilmektedir. Bu ismi orta zeminde bulunan iki göbekten ya da iki toptan almaktadır. Halının boy uzunluğu 263 cm, en uzunluğu 142 cm, saçak uzunluğu ise 4 cm ölçülerindedir. Hav yükseliği ise 4 mm dir. Dokuma 28x34 kaba kalitededir. Halının yapımında çözgü ipi olarak pamuk, atkı ve ilmelik ip olarak yün, dokuma uygulamasında ise, Türk düğüm tekniği kullanılmıştır. Halının başlangıç ve bitiş kısmında 1,5 cm ölçüsünde kilim dokuması, sağ ve sol kenarlarında çift çözgü teli (4) üzerinde yaklaşık 5 mm ölçüsünde kenar örgüsü yapılmıştır. Dokuma ¼ raporlu köşe-göbek desen kompozisyonuna sahiptir. Halının genel yüzeyi; iç sedef ve dış sedef, bordür, orta zeminde köşe ve göbek bölümünden oluşmaktadır.

Fotoğraf 19 - 20. Süleyman Erol koleksiyonunda bulunan halının bordür-köşe ve göbek detay görünümü, Kılan köyü, Fotoğraf: İlker Öztürk, 2024, Kılan-Ulukışla, Niğde.

Desen açısından dokumanın genel yüzeyinde hem geometik hemde bitkisel motiflerin bir arada kullanılmasıyla oluşan kompozisyon düzenlemesi yer almaktadır. Bordürde koyu sarı zemin üzerinde birbirini tekrar eden, bir düz bir ters şekilde düzenlenen karanfil ve yaprak motifinden oluşan kompozisyon deseni ile halının dört bir tarafı çevrelenmektedir. Orta kırmızı zemin üzerinde 2 adet beşgen form ve 2 adet sekizgen formdan oluşan göbekler yerleştirilmiş olup, iç kısımlarında devetüyü renkli zemin üzerine yıldız ve hayat ağacı motiflerinden oluşan bir kompozisyon simetrik olarak düzenlenmiştir. Göbeklerin alt ve üst uç kısımlarında küpe motifi yer almaktadır. Desenlerin sınırları renkli zikzaklar ile belirlenmiştir. Köşelerde ise, birbirini tekrar eden birim rapordan oluşan baklava formları içinde göz motifi yer alamaktadır. Dış kısımda ve iç kısımda yer alan sedef bölümleri, kırmızı zemin üzerinde birbirini takip eden zikzak ya da suyolu ile düzenlenmiştir. Halı da lacivert, siyah, beyaz, kırmızı, sarı ve mavi renklerin kullanıldığı görülmektedir (Fotoğraf 18-20).

Fotoğraf 21. Süleyman Erol koleksiyonunda bulunan halının genel görünümü, Kılan köyü, Fotoğraf: İlker Öztürk, 2024, Kılan-Ulukışla, Niğde.

Fotoğraf 21'de yer alan halı dokuması 10.08.2024 tarihinde incelenmiştir. Dokuma koleksiyoner tarafından 2005 yılında Basmakçı köyünden satın alınmıştır. Ulukışla ve köylerinde Hereke modeli olarak bilinmektedir. Halı dokuması 1975 yılında Hatice isimli kadın tarafından dokunmuştur. Halının boy uzunluğu 263 cm, en uzunluğu 148 cm, saçak uzunluğu ise 16 cm ölçülerindedir. Hav yükseliği ise 4 mm dir. Dokuma 28x34 kaba kalitededir. Halının yapımında çözgü ipi olarak pamuk, atkı ve ilmelik ip olarak yün, dokuma uygulamasında ise, Türk düğüm tekniği kullanılmıştır. Halının başlangıç ve bitiş kısmında 5 cm ölçüsünde kilim dokuması, sağ ve sol kenarlarında çift çözgü teli (4) üzerinde yaklaşık 5 mm ölçüsünde kenar örgüsü yapılmıştır. Dokuma ¼ raporlu köşe-göbek desen kompozisyonuna sahiptir. Halının genel yüzeyi; iç sedef ve dış sedef, bordür, zeminde köşe ve ortada bir göbek bölümünden oluşmaktadır.

Fotoğraf 22 - 23. Süleyman Erol koleksiyonunda bulunan halının bordür-köşe ve göbek detay görünümü, Kılan köyü, Fotoğraf: İlker Öztürk, 2024, Kılan-Ulukışla, Niğde.

Desen açısından dokumanın genel yüzeyinde bitkisel motiflerden oluşan kompozisyon düzenlemesi yer almaktadır. Bordürde lacivert zemin üzerinde birbirini takip eden penç, yaprak ve hatai motiflerinden oluşan kompozisyon deseni ile halının dört bir tarafı çevrelenmektedir. İç zeminde yer alan dört köşede yeşil zemin üzerinde sitilize edilmiş bitkisel motiflerden oluşan kompozisyon, ortada kırmızı zemin üzerinde göbek içinde lacivert zemine yerleştirilmiş hatai, yaprak ve penç gibi bitkisel motifler simetrik olarak düzenlenmiştir. Dış kısımda ve iç kısımda yer alan sedef bölümleri, devetüyü renginde zemin üzerinde birbirini takip eden yaprak ve dal motifi ile düzenlenmiştir. Halı da lacivert, siyah, beyaz, kırmızı, sarı, yeşil, pembe ve mavi renklerin kullanıldığı görülmektedir (Fotoğraf 21-23).

Fotoğraf 24. Süleyman Erol koleksiyonunda bulunan halının genel görünümü, Kılan köyü, Fotoğraf: İlker Öztürk, 2024, Kılan-Ulukışla, Niğde.

Fotoğraf 24'te yer alan halı dokuması 10.08.2024 tarihinde incelenmiştir. Dokuma koleksiyoner tarafından 2010 yılında Çayhan köyünden (Ulukışlave Konya'nın Eğreğli ilçesi arasında yer alan bir köy) satın alınmıştır. Ulukışla ve köylerinde Çayhan köyünde dokunduğu için Çayhan halısı, Çayhan modeli ya da Taşpınar modeli (Aksaray'ın Taşpınar ilçesi) olarak bilinmektedir. Halı dokuması 1970 yılında Çayhan köyünde yaşayan dokuyucu halıcı lakaplı Duran emmi tarafından dokunmuştur. Halının boy uzunluğu 229 cm, en uzunluğu 135 cm, saçak uzunluğu ise 15 cm ölçülerindedir. Hav yükseliği ise 6 mm dir. Dokuma 26x34 kaba kalitededir. Halının yapımında çözgü ipi olarak pamuk, atkı ve ilmelik ip olarak yün, dokuma uygulamasında ise, Türk düğüm tekniği kullanılmıştır. Halının başlangıç ve bitiş kısmında 5 cm ölçüsünde kilim dokuması, sağ ve sol kenarlarında çift çözgü teli (4) üzerinde yaklaşık 1 cm ölçüsünde kenar örgüsü yapılmıştır. Dokuma ¼ raporlu köşe-göbek desen kompozisyonuna sahiptir. Halının genel yüzeyi; iç sedef ve dış sedef, bordür, zeminde köşe ve ortada bir göbek bölümünden oluşmaktadır.

Fotoğraf 25 -26. Süleyman Erol koleksiyonunda bulunan halının bordür-köşe ve göbek detay görünümü, Kılan köyü, Fotoğraf: İlker Öztürk, 2024, Kılan-Ulukışla, Niğde.

Desen açısından dokumanın genel yüzeyin hem geometrik hemde bitkisel motiflerden oluşan kompozisyon düzenlemesi yer almaktadır. Bordürde sarı zemin üzerinde birbirini takip eden gül (çiçek), karanfil, goncagül ve yaprak motiflerinden oluşan kompozisyon deseni ile halının dört bir tarafı çevrelenmektedir. Lacivert zeminin başlangıç ve bitiş kısımlarında hayat ağacı motifi birbirini tekrar ederek sıralanmıştır. Yine zemin içerisinde köşelerden başlayarak hayat ağacı motifi zeminin dört kenarını çevrelemekte olup, köşelerde lacivet zemin üzerine dul avrat otu motifi ve çiçek motifinden oluşan desen yer almaktadır. Göbekte dört tarafını sitilize edilmiş bitkisel motiflerden oluşan kompozisyon, ortada kırmızı zemin üzerinde göbek içinde lacivert zemine yerleştirilmiş hatai, yaprak ve penç gibi bitkisel motiflerden oluşan kompozisyon simetrik olarak düzenlenmiştir. Dış kısımda ve iç kısımda yer alan sedef bölümleri, devetüyü renginde zemin üzerinde birbirini takip eden asma yaprakları ve dal motifleri ile düzenlenmiştir. Halının en dış kısmında, ise suyolu deseni dört bir kenarını çevrelemektedir. Halı da lacivert, siyah, beyaz, kırmızı, sarı, yeşil, pembe ve mavi renklerin kullanıldığı görülmektedir (Fotoğraf 24-26).

Fotoğraf 27. Süleyman Erol koleksiyonunda bulunan halının genel görünümü, Kılan köyü, Fotoğraf: İlker Öztürk, 2024, Kılan-Ulukışla, Niğde.

Fotoğraf 27'de yer alan halı dokuması 10.08.2024 tarihinde incelenmiştir. Dokuma koleksiyoner tarafından 2011 yılında Yeniyıldız köyünden satın alınmıştır. Ulukışla ve köylerinde Yeniyıldız köyünde dokunduğu için Yeniyıldız halısı ya da Taşpınar modeli (Aksaray'ın Taşpınar ilçesi) olarak bilinmektedir. Halı dokuması 1974 yılında dokunmuştur. Halının boy uzunluğu 279 cm, en uzunluğu 157 cm, saçak uzunluğu ise 9 cm ölçülerindedir. Hav yükseliği ise 4 mm dir. Dokuma 30x35 kaba kalitededir. Halının yapımında çözgü ipi olarak pamuk, atkı ve ilmelik ip olarak yün, dokuma uygulamasında ise, Türk düğüm tekniği kullanılmıştır. Halının başlangıç ve bitiş kısmında 5 cm ölçüsünde kilim dokuması, sağ ve sol kenarlarında çift çözgü teli (4) üzerinde yaklaşık 1 cm ölçüsünde kenar örgüsü yapılmıştır. Dokuma ¼ raporlu köşe-göbek desen kompozisyonuna sahiptir. Halının genel yüzeyi; dış sedef, bordür, zeminde köşe ve ortada bir göbek bölümünden oluşmaktadır.

Fotoğraf 28 -29. Süleyman Erol koleksiyonunda bulunan halının bordür-köşe ve göbek detay görünümü, Kılan köyü, Fotoğraf: İlker Öztürk, 2024, Kılan-Ulukışla, Niğde.

Desen açısından dokumanın genel yüzeyin hem geometrik hemde bitkisel motiflerden oluşan kompozisyon düzenlemesi yer almaktadır. Bordürde sarı zemin üzerinde birbirini takip eden çınar yaprağı motiflerinden oluşan kompozisyon deseni ile halının dört bir tarafı çevrelenmektedir. Lacivert zeminin başlangıç ve bitiş kısımlarında başak motifi birbirini tekrar ederek sıralanmıştır. Köşelerde lacivert zemin üzerine yapark, penç ve hataiden oluşan bitkisel kompozisyon yer almaktadır. Ortda kırmızı zemin içine bir göbek yerleştirilmiltir. Zemin göbeği beyaz renkli olup, hatai, goncagül ve yaprak motiflerinden oluşan kompozisyon, lacivert zeminde ise yıldız formu içinde taç yapraklı büyük sitilize edilmiş penç motifi yer almaktadır. Dış kısımda yer alan sedef bölümünde, lacivert zemin üzerinde birbirini takip eden gül ve yaprak motifleri ile düzenlenmiştir. Halının bordür ve zemin arasında ise suyolu deseni dört bir kenarını çevrelemektedir. Köşede ve göbekte yer alan motiflerin çoğu stilize edilmiştir; doğal formlar sadeleştirilerek geometrik dokunun içinde uyumlu hâle getirilmiştir. Halı da lacivert, siyah, beyaz, kırmızı, sarı, yeşil, pembe ve mavi renklerin kullanıldığı görülmektedir (Fotoğraf 27-29).

Fotoğraf 30. Süleyman Erol koleksiyonunda bulunan halının genel görünümü, Kılan köyü, Fotoğraf: İlker Öztürk, 2024, Kılan-Ulukışla, Niğde.

Fotoğraf 30'da yer alan halı dokuması 10.08.2024 tarihinde incelenmiştir. Dokuma koleksiyoner tarafından 2006 yılında Hasangazi köyünden satın alınmıştır. Halı dokuması Durdu isimli bir kadın tarafından dokunmuştur. Dokuma tek toplu desenli halı olarak isimlendirilmektedir. Bu ismi orta zeminde bulunan göbek motifinde (toptan) almaktadır. Halının boy uzunluğu 297 cm, en uzunluğu 145 cm, saçak uzunluğu ise 9 cm ölçülerindedir. Hav yükseliği ise 6 mm dir. Dokuma 26x34 kaba kalitededir. Halının yapımında çözgü ipi olarak pamuk, atkı ve ilmelik ip olarak yün, dokuma uygulamasında ise, Türk düğüm tekniği kullanılmıştır. Halının başlangıç ve bitiş kısmında 3 cm ölçüsünde kilim dokuması, sağ ve sol kenarlarında çift çözgü teli (4) üzerinde yaklaşık 1 cm ölçüsünde kenar örgüsü yapılmıştır. Dokuma ¼ raporlu köşe-göbek desen kompozisyonuna sahiptir. Halının genel yüzeyi; dış sedef, bordür, zeminde köşe ve ortada bir göbek bölümünden oluşmaktadır.

Fotoğraf 31. Süleyman Erol koleksiyonunda bulunan halının bordür-köşe ve göbek detay görünümü, Kılan köyü, Fotoğraf: İlker Öztürk, 2024, Kılan-Ulukışla, Niğde.

Desen açısından dokumanın genel yüzeyinde hem geometik hemde bitkisel motiflerin bir arada kullanılmasıyla oluşan kompozisyon düzenlemesi yer almaktadır. Bordürde yeşil zemin üzerinde birbirini takip eden penç, yaprak ve dal motiflerinden oluşan kompozisyon deseni ile halının dört bir tarafı çevrelenmektedir. İç zeminde yer alan dört köşede lacivert zemin üzerinde penç motiflerinden oluşan kompozisyon, ortada kırmızı zemin üzerinde bir göbek yer almaktadır. Göbeğin iç kısmında lacivert zeminde kanca motifi, sağ ve sol kenarlarında kuş motiflerinden oluşan kompozisyon simetrik olarak düzenlenmiştir. Göbekte yer alan motife tek toplu denilmektedir. Dış sedefte sarı zeminde birbirini tekrar eden zikzaklar sıralanmıştır. Halıda lacivert, siyah, kahverengi, devetüyü, beyaz, kırmızı ve yeşil renklerin kullanıldığı görülmektedir (Fotoğraf 30, 31).

Fotoğraf 32. Süleyman Erol koleksiyonunda bulunan halının genel görünümü, Kılan köyü, Fotoğraf: Gülşen Öztürk, 2024, Kılan-Ulukışla, Niğde.

Fotoğraf 32'de yer alan halı dokuması 10.08.2024 tarihinde incelenmiştir. Halı dokuması 1976 yılında Kılan köyünde yaşayan dokuyucu Perihan Erol tarafından dokunmuştur. Dokuma kuşçu modeli halı olarak isimlendirilmektedir. Halının boy uzunluğu 279 cm, en uzunluğu 157 cm, saçak uzunluğu ise 9 cm ölçülerindedir. Hav yükseliği ise 5 mm dir. Dokuma 26x34 kaba kalitededir. Halının yapımında çözgü ipi olarak pamuk, atkı ve ilmelik ip olarak yün, dokuma uygulamasında ise, Türk düğüm tekniği kullanılmıştır. Halının başlangıç ve bitiş kısmında 8 cm ölçüsünde kilim dokuması, sağ ve sol kenarlarında çift çözgü teli (4) üzerinde yaklaşık 1 cm ölçüsünde kenar örgüsü yapılmıştır. Dokuma ¼ raporlu desen kompozisyonuna sahiptir. Halının genel yüzeyi; bordür ve zemin bölümünden oluşmaktadır.

Fotoğraf 33. Süleyman Erol koleksiyonunda bulunan halının bordür ve zemin detay görünümü, Kılan köyü, Fotoğraf: Gülşen Öztürk, 2024, Kılan-Ulukışla, Niğde.

Desen açısından dokumanın genel yüzeyinde bitkisel motiflerden oluşan kompozisyon düzenlemesi yer almaktadır. Bordürde, birbirini takip eden penç ve yaprak motiflerinden oluşan kompozisyon deseni ile halının dört bir tarafı çevrelenmektedir. Devetüyü renkteki zeminde kuş, penç, hatai, yaprak ve goncagül motiflerinden oluşan kompozisyon simetrik olarak düzenlenmiştir. Dokuma somya-sedir halısı olarak (divan üzerine sermek için) kullanılmıştır (Fotoğraf 32, 33).

Fotoğraf 34. Süleyman Erol koleksiyonunda bulunan halının genel görünümü, Kılan köyü, Fotoğraf: Gülşen Öztürk, 2024, Kılan-Ulukışla, Niğde.

Fotoğraf 34'te yer alan halı dokuması 10.08.2024 tarihinde incelenmiştir. Dokuma koleksiyoner tarafından 2004 yılında Emirler köyünden satın alınmıştır. Halının boy uzunluğu 297 cm, en uzunluğu 154 cm, saçak uzunluğu ise 9 cm ölçülerindedir. Hav yükseliği ise 4 mm dir. Dokuma 26x34 kaba kalitededir. Halının yapımında çözgü ipi olarak pamuk, atkı ve ilmelik ip olarak yün, dokuma uygulamasında ise, Türk düğüm tekniği kullanılmıştır. Halının başlangıç ve bitiş kısmında 8 cm ölçüsünde kilim dokuması, sağ ve sol kenarlarında çift çözgü teli (4) üzerinde yaklaşık 1 cm ölçüsünde kenar örgüsü yapılmıştır. Dokuma ¼ raporlu köşe-göbek desen kompozisyonuna sahiptir. Halının genel yüzeyi; dış sedef, zeminde köşe ve ortada bir göbek bölümünden oluşmaktadır.

Fotoğraf 35. Süleyman Erol koleksiyonunda bulunan halının bordür-köşe ve zemin detay görünümü, Kılan köyü, Fotoğraf: Gülşen Öztürk, 2024, Kılan-Ulukışla, Niğde.

Desen açısından dokumanın genel yüzeyinde hem bitkisel hemde geometrik motiflerin bir arada kullanılmasıyla oluşan kompozisyon düzenlemesi yer almaktadır. Bordürde yeşil zemin üzerinde birbirini takip eden penç, yaparak, mine ve bulut motiflerinden oluşan kompozisyon deseni ile halının dört bir tarafı çevrelenmektedir. İç zeminde yer alan dört köşede kırmızı zemin üzerinde birim rapordan oluşan küçük göz motifleri, ortada lacivert zemin üzerinde lale motifleri ve göbek içinde sitilize edilmiş motifler simetrik olarak düzenlenmiştir. Halı namazlağı olarak kullanılmıştır (Fotoğraf 34, 35).

Fotoğraf 36'da yer alan halı dokuması 10.08.2024 tarihinde incelenmiştir. Dokuma koleksiyoner tarafından 2010 yılında Çayhan köyünden (Ulukışlave Konya'nın Eğreğli ilçesi arasında yer alan bir köy) satın alınmıştır. Ulukışla ve köylerinde Çayhan köyünde dokunduğu için Çayhan halısı, Çayhan modeli ya da Taşpınar modeli (Aksaray'ın Taşpınar ilçesi) olarak bilinmektedir. Halı dokuması 1970 yılında Çayhan köyünde yaşayan dokuyucu halıcı lakaplı Duran emmi tarafından dokunmuştur. Halının boy uzunluğu 229 cm, en uzunluğu 135 cm, saçak uzunluğu ise 15 cm ölçülerindedir. Hav yükseliği ise 4 mm dir. Dokuma 28x34 kaba kalitededir. Halının yapımında çözgü ipi olarak pamuk, atkı ve ilmelik ip olarak yün, dokuma uygulamasında ise, Türk düğüm tekniği kullanılmıştır. Halının başlangıç ve bitiş kısmında 5 cm ölçüsünde kilim dokuması, sağ ve sol kenarlarında çift çözgü teli (4) üzerinde yaklaşık 1 cm ölçüsünde kenar örgüsü yapılmıştır. Dokuma ¼ raporlu köşe-göbek desen kompozisyonuna sahiptir. Halının genel yüzeyi; iç sedef ve dış sedef, bordür, zeminde köşe ve ortada bir göbek bölümünden oluşmaktadır (Fotoğraf 36).

Fotoğraf 36. Süleyman Erol koleksiyonunda bulunan halının genel görünümü, Kılan köyü, Fotoğraf: İlker Öztürk, 2024, Kılan-Ulukışla, Niğde.

Desen açısından dokumanın genel yüzeyin hem geometrik hemde bitkisel motiflerden oluşan kompozisyon düzenlemesi yer almaktadır. Bordürde krem zemin üzerinde birbirini takip eden gül (çiçek), karanfil, goncagül ve yaprak motiflerinden oluşan kompozisyon deseni ile halının dört bir tarafı çevrelenmektedir. Lacivert ve kırmızı zemin içinde sınırları zikzak ile belirlenmiş, başlangıç ve bitiş kısımlarında başak motifleri birbirini tekrar ederek sıralanmıştır. Yine zemin içerisinde köşelerde göz motifleri, sonrasında hayat ağacı motifleri zeminin dört kenarını çevrelemekte olup, köşelerde kızrmızı zemin üzerine canavar ayağı ve çiçek motifinden oluşan geometrize edilmiş desen yer almaktadır. Kırmızı zemin içerisinde yer alan göbekte, lacivert zeminli bir iç göbek yapılmış olup, bu kısımda goncagül motifleri ile oluşan kompozisyon simetrik olarak düzenlenmiştir. Göbeğin uç kısımlarına tarak ya da küpe adı verilen motifler yerleştirilmiştir. Dış kısımda ve iç kısımda yer alan sedef bölümleri, lacivert zemin üzerinde birbirini takip eden koçboynuzu motifleri ile düzenlenmiştir. Halının en dış kısmında, ise suyolu deseni dört bir kenarını çevrelemektedir. Halı da lacivert, siyah, beyaz, kırmızı, sarı, yeşil, pembe ve mavi renklerin kullanıldığı görülmektedir.

Fotoğraf 37'de yer alan halı dokuması 10.08.2024 tarihinde incelenmiştir. Dokuma koleksiyoner tarafından Darboğaz köyünden satın alınmıştır. Ulukışla ve köylerinde Üzümlü halısı olarak bilinmektedir. Halı dokuması 1970 yılında dokuyucu Emine Ulupınar tarafından dokunmuştur. Halının boy uzunluğu 280 cm, en uzunluğu 140 cm, saçak uzunluğu ise 8 cm ölçülerindedir. Hav yükseliği ise 5 mm dir. Dokuma 26x34 kaba kalitededir. Halının yapımında çözgü ipi olarak pamuk, atkı ve ilmelik ip olarak yün, dokuma uygulamasında ise, Türk düğüm tekniği kullanılmıştır. Halının başlangıç ve bitiş kısmında 4 cm ölçüsünde kilim dokuması, sağ ve sol kenarlarında tek çözgü teli (2) üzerinde yaklaşık 5 mm ölçüsünde kenar örgüsü yapılmıştır. Dokuma ¼ raporlu köşe-göbek desen kompozisyonuna sahiptir. Halının genel yüzeyi; dış sedef, bordür, zeminde köşe ve ortada bir göbek şeklinde bir mihrap bölümünden oluşmaktadır (Fotoğraf 37).

Fotoğraf 37. Süleyman Erol koleksiyonunda bulunan halının genel görünümü, Kılan köyü, Fotoğraf: İlker Öztürk, 2024, Kılan-Ulukışla, Niğde.

Desen açısından dokumanın genel yüzeyinde hem bitkisel motiflerden hemde geometrik motiflerden oluşan kompozisyon düzenlemesi yer almaktadır. Bordürde sarı zemin üzerinde birbirini takip eden tarak ve çınar yaprağı motifinden oluşan kompozisyon deseni ile halının dört bir tarafı çevrelenmektedir. İç zeminde yer alan dört köşede lacivert zemin üzerinde sitilize edilmiş bitkisel motiflerden oluşan kompozisyon, ortada kırmızı zemin üzerinde bulunan göbek mihrap formu şeklinde yerleştirilmiş olup, iç kısımda beyaz zeminde hatai ve gül gibi sitilize edilmiş bitkisel motifler ile simetrik bir şekilde düzenlenmiştir. Dış kısımda yer alan sedef bölümü, lacivert zemin üzerinde birbirini takip eden penç ve yaprak motifleri ile düzenlenmiştir. Köşelerde ve göbekte yer alan motiflerin çoğu stilize edilmiştir; doğal formlar sadeleştirilerek geometrik dokunun içinde uyumlu hâle getirilmiştir. Halının en dış kısmında, bordür ve zemin kısımları arasında suyolu deseni dört bir kenarını çevrelemektedir.

5. SONUÇ

Anadolu dokuma kültürü, Orta Asya Türk kültüründen başlayarak Selçuklu ve Osmanlı Dönemleri boyunca gelişim gösteren bu zanaat, günümüzde hem kullanım eşyası hem de kültürel bir miras unsuru olarak varlığını sürdürmektedir. Kirkitli ve mekikli dokuma tekniklerinden oluşan üretim geleneği; halı, kilim, cicim, zili, sumak, tülü, heybe, torba, kolan ve benzeri pek çok farklı ürün çeşidiyle geniş bir alana sahiptir. Bu çalışmada ele alınan Süleyman Erol Koleksiyonu, geleneksel Anadolu dokuma kültürünün günümüzde korunması, belgelenmesi ve tanıtılmasına katkı sunan nitelikli bir örnektir. Yaklaşık 200 dokuma ürününden oluşan koleksiyonda halıların yanı sıra heybe, kilim, mendil, namazlağı, yastık, torba, çarpana ve kolan gibi farklı türlerde dokuma örneklerinin bulunması, koleksiyonun kapsamlı bir kültürel arşiv niteliği taşıdığını göstermektedir. Koleksiyonda yer alan halıların büyük çoğunluğunun 60 ile 150 yıllık bir geçmişe sahip olması ve Ulukışla ve çevresindeki köylerden temin edilmesi, yöre dokuma geleneğinin kayıt altına alınmasına olanak sağlamaktadır. İncelenen halı örneklerinin teknik, malzeme ve desen özellikleri, İç Anadolu Bölgesi'ne özgü dokuma karakterini açık biçimde yansıtmaktadır. Halılarda yün ve pamuk kullanımı, 26x28 ile 30x35 kalite aralığındaki üretimler, bitkisel ve geometrik motiflerin birlikte yer aldığı kompozisyon düzenleri ile kırmızı, lacivert, yeşil ve kahverengi gibi renkler bölgesel dokuma estetiğinin tipik göstergeleridir. "İnce su motifli halı, Çayhan modeli, Taşpınar modeli, Hereke modeli, Üzümlü halısı, kara toplu al telli halı, dört toplu bacalı halı" gibi yöresel adlandırmalar ise hem üretim merkezlerinin hem de motif ve desen geleneğinin özgünlüğünü ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak, Süleyman Erol Koleksiyonu'nun Anadolu'nun somut olmayan kültürel mirasının belgelenmesine, korunmasına ve gelecek kuşaklara aktarılmasına önemli katkılar sunduğu görülmektedir. Koleksiyonda tespit edilen halıların kalite, desen, motif, renk ve kullanım amaçlarının bütüncül bir şekilde incelenmesine imkân tanıyarak hem el sanatları hem de etnografya açısından değerli bir kaynak niteliği taşımaktadır. Bu tür bireysel koleksiyonların desteklenmesi ve bilimsel yöntemlerle kayıt altına alınması, geleneksel el sanatlarının sürdürülebilirliği açısından büyük önem taşımaktadır.

TEŞEKKÜR

Yazarlar bu çalışmada, Süleyman Erol'a, Perihan Erol'a, Zeki Öztürk'e, Ümmü Gülsüm Öztürk'e ve Eşref Öztürk'e vermiş oldukları bilgilerden ve yardımlardan dolayı teşekkürü bir borç bilir.

KAYNAKÇA

Arıöz, B., (2024). *Çorum Müzesi Etnoğrafya Bölümünde Sergilenen Dokumaların Kompozisyon, Motif ve Renk Özellikleri*. Dokuma Araştırmaları 1. PA Paradigma Akademi Yayınları 35-63, Çanakkale.

Çiloğlu, H. (2019). Türk Halı Sanatının Kompozisyon ve Desenlerinde Miktar Kavramı. *Art-e Sanat Dergisi,* 12(23), 185-193. https://doi.org/10.21602/sduarte.555754

Çiloğlu, H. (1999). Nevşehir, Niğde, Konya Yöresi Halılarının Kompozisyon Özelliklerinin İncelenmesi. *Erdem*, 10(28), 95-100.

Çolpan, G., & Genç, M. (2024). Azerbaycan Milli Halı Müzesi ile İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesinde Bulunan Halıların Sergileme Tekniklerinin Karşılaştırılması. *Art-e Sanat Dergisi*, 17(33), 451-469. https://doi.org/10.21602/sduarte.1463538

Deniz, B., (2000). *Türk Dünyasında Halı ve Düz Dokuma Yaygıları*. AYK, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara.

Genç, M. (2014). Başbakanlık Osmanlı Arşiv Belgelerinde Kökboya ve Cehri ile İlgili Kayıtlar. *Art-E Sanat Dergisi*, 7(13), 174-212. https://doi.org/10.21602/sgsfsd.53832.

Genç, M. ve Koyuncu Okca A. (2017). "Geleneksel Dokumaların Türk Kültür Sürekliliğindeki Önemi", Karadeniz Teknik Üniversitesi Uluslararası Geleneksel Sanatlar Sempozyumu, 20-21 Nisan Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Yayınları, s. 205-213.

Kayıpmaz F., Kayıpmaz N. & Genç, M. (2022). *Anadolu Türk Halı Kilim Kültürü,* Editör: Mustafa Genç, Süleyman Demirel Üniversitesi Yayınları, SDÜ Yayın No: 117.

Özkoca, B., (2019). "Çorum'un Bazi Köylerinde Üretilen Kil Dokuma Örnekleri." *Arış Dergisi,* (14), 65-77, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara.

Öztürk, G. (2024). Iğdır'da Tespit Edilen Çözgü Yüzlü Dokumalar. *International Journal of Social and Humanities Sciences Research (JSHSR), 11*(103), 282–300. https://doi.org/10.5281/zenodo.10698967.

Polat, C., Genç, M., & Öztürk, İ. (2023). Iğdır'da Tespit Edilen Mafraş Dokumalarının Teknik ve Tasarım Açısından İncelenmesi. *Premium E-Journal of Social Sciences (PEJOSS)*, *7*(28), 162–179. https://doi.org/10.37242/pejoss.4371.

Soysaldı, A., & Parabaş, N. (2015). Niğde Halı Pazarında Farklı Bir Melendiz Halısı. *Arış Dergisi* (*11*), 73-80. https://doi.org/10.34242/akmbaris.2019.68.

KAYNAK KİŞİLER

Perihan Erol (2024). Sözlü görüşme 1956 doğumlu, Kılan köyü, Ulukışla-Niğde.

Süleyman Erol (2024). Sözlü görüşme 1950 doğumlu, Kılan köyü, Ulukışla-Niğde.

GÖRSEL KAYNAKÇA

Fotoğraf 1. Koleksiyoner Süleyman Erol, Kılan köyü, Fotoğraf: İlker Öztürk, 2024, Kılan-Ulukışla, Niğde.

Fotoğraf 2. Süleyman Erol'a ait Kılan köyünde yer alan sergileme alanının dış mekân görünümü, Kılan köyü, Fotoğraf: Cihat Erol, 2020, Kılan-Ulukışla, Niğde.

Fotoğraf 3. Süleyman Erol'a ait Kılan köyünde yer alan sergileme alanının iç mekân görünümü, Kılan köyü, Fotoğraf: İlker Öztürk, 2024, Kılan-Ulukışla, Niğde.

Fotoğraf 4 - 5. Süleyman Erol Kılan sergileme alanının iç mekânında bulunan dokuma ve çıkrık, Kılan köyü, Fotoğraf: Gülşen Öztürk, 2024, Kılan-Ulukışla, Niğde.

Fotoğraf 6. Süleyman Erol koleksiyonunda bulunan halının genel görünümü, Kılan köyü, Fotoğraf: İlker Öztürk, 2024, Kılan-Ulukışla, Niğde.

Fotoğraf 7 - 8. Süleyman Erol koleksiyonunda bulunan halının bordür-köşe ve göbek detay görünümü, Kılan köyü, Fotoğraf: İlker Öztürk, 2024, Kılan-Ulukışla, Niğde.

Fotoğraf 9. Süleyman Erol koleksiyonunda bulunan halının genel görünümü, Kılan köyü, Fotoğraf: İlker Öztürk, 2024, Kılan-Ulukışla, Niğde.

Fotoğraf 10 -11. Süleyman Erol koleksiyonunda bulunan halının bordür-köşe ve göbek detay görünümü, Kılan köyü, Fotoğraf: İlker Öztürk, 2024, Kılan-Ulukışla, Niğde.

Fotoğraf 12. Süleyman Erol koleksiyonunda bulunan halının genel görünümü, Kılan köyü, Fotoğraf: İlker Öztürk, 2024, Kılan-Ulukışla, Niğde.

Fotoğraf 13 - 14. Süleyman Erol koleksiyonunda bulunan halının bordür-köşe ve göbek detay görünümü, Kılan köyü, Fotoğraf: İlker Öztürk, 2024, Kılan-Ulukışla, Niğde.

Fotoğraf 15. Süleyman Erol koleksiyonunda bulunan halının genel görünümü, Kılan köyü, Fotoğraf: İlker Öztürk, 2024, Kılan-Ulukışla, Niğde.

Fotoğraf 16 - 17. Süleyman Erol koleksiyonunda bulunan halının bordür ve zemin detay görünümü, Kılan köyü, Fotoğraf: İlker Öztürk, 2024, Kılan-Ulukışla, Niğde.

Fotoğraf 18. Süleyman Erol koleksiyonunda bulunan halının genel görünümü, Kılan köyü, Fotoğraf: İlker Öztürk, 2024, Kılan-Ulukışla, Niğde.

Fotoğraf 19 - 20. Süleyman Erol koleksiyonunda bulunan halının bordür-köşe ve göbek detay görünümü, Kılan köyü, Fotoğraf: İlker Öztürk, 2024, Kılan-Ulukışla, Niğde.

Fotoğraf 21. Süleyman Erol koleksiyonunda bulunan halının genel görünümü, Kılan köyü, Fotoğraf: İlker Öztürk, 2024, Kılan-Ulukışla, Niğde.

Fotoğraf 22 - 23. Süleyman Erol Koleksiyonunda bulunan halının bordür-köşe ve göbek detay görünümü, Kılan köyü, Fotoğraf: İlker Öztürk, 2024, Kılan-Ulukışla, Niğde.

Fotoğraf 24. Süleyman Erol koleksiyonunda bulunan halının genel görünümü, Kılan köyü, Fotoğraf: İlker Öztürk, 2024, Kılan-Ulukışla, Niğde.

Fotoğraf 25 -26. Süleyman Erol koleksiyonunda bulunan halının bordür-köşe ve göbek detay görünümü, Kılan köyü, Fotoğraf: İlker Öztürk, 2024, Kılan-Ulukışla, Niğde.

Fotoğraf 27. Süleyman Erol koleksiyonunda bulunan halının genel görünümü, Kılan köyü, Fotoğraf: İlker Öztürk, 2024, Kılan-Ulukışla, Niğde.

Fotoğraf 28 -29. Süleyman Erol koleksiyonunda bulunan halının bordür-köşe ve göbek detay görünümü, Kılan köyü, Fotoğraf: İlker Öztürk, 2024, Kılan-Ulukışla, Niğde.

Fotoğraf 30. Süleyman Erol koleksiyonunda bulunan halının genel görünümü, Kılan köyü, Fotoğraf: İlker Öztürk, 2024, Kılan-Ulukışla, Niğde.

Fotoğraf 31. Süleyman Erol koleksiyonunda bulunan halının bordür-köşe ve göbek detay görünümü, Kılan köyü, Fotoğraf: İlker Öztürk, 2024, Kılan-Ulukışla, Niğde.

Fotoğraf 32. Süleyman Erol koleksiyonunda bulunan halının genel görünümü, Kılan köyü, Fotoğraf: Gülşen Öztürk, 2024, Kılan-Ulukışla, Niğde.

Fotoğraf 33. Süleyman Erol koleksiyonunda bulunan halının bordür ve zemin detay görünümü, Kılan köyü, Fotoğraf: Gülşen Öztürk, 2024, Kılan-Ulukışla, Niğde.